

Anayasada “Eğitim Hakkı” Düzenlemesi Nasıl Olmalıdır?

Bestami Çiftçi

Giriş

Eğitim insan türünün en temel ihtiyaçlarından biridir. Bu ihtiyaç doğumdan önce başlayıp insanın ölümüne kadar devam eder. Sanki başka âlemde öğrenmiş, bu âlemde de onları uygulamak üzere programlanmış olan hayvanın aksine, insan, dünyaya her şeyi öğrenmeye “muhtaç” olarak gönderilmiştir. İnsanın içsel ve dışsal tüm duygu ve hissiyatları; akli ve kalbi tüm yetenekleri “öğrenme” ihtiyacına göre şekillenmiştir. İnsan doğumla birlikte tedrici olarak, basamak basamak öğrenir; öğrendikleriyle düşünür, düşüncesiyle maddi ve manevi ürünler sunar kendi türüne.

Eğitim, onu yanlış kullananların (miseducation) elinde tehlikeli bir silah olduğu gibi, onu doğru yerde ve doğru amaçlar için kullananların elinde kültür ve medeniyetin dinamosu ve enerji kaynağıdır. Medeniyetler eğitimle kurulur, cehaletle ve sefahatle yıkılır. Cehalet kör bir cehalet (Illiteracy) olabileceği gibi, okumuş cahillik (Ignorance) de olabilir ki bu eğitimin kötü emellere alet edilmesinden kaynaklanabilir.

Eğitim bir entelektüel güçtür. Eğitilmiş insan güçlüdür. Analitik düşünme ve çözüm üretme bakımından yüksek bir kapasiteye sahiptir (olmalıdır.) Eğitimi güçlü kılan bir başka yönü ise kendisi üzerinden ortaya çıkarılan bilginin ve onun sistemleşmiş şekli olan bilimin farklı çevrelerce, özellikle siyasal veya bürokratik iktidarlar tarafından üretilip kullanılmasından da kaynaklanmaktadır. Devletçi veya devlet egemenliğinin tek kudret olarak gözüktüğü ülkelerde bilgi ve bilim üretme tekeli siyasal veya bürokratik iktidarın kontrolün-

Bu makalede, genelde 100 yıllık eğitimsel sorunlar, özelde 1982’de Askeri Konsey tarafından yazılan ve 30 yıldan bu yana ülkemizdeki eğitimi düzenleyen Anayasa’nın sorunlu maddelerinden biri olan “Eğitim Hakkı” başlığını taşıyan 42. Madde ile “Din Eğitimi”ni konu edinen 24. Maddenin gerçeklik, tarihsellik, eğitim felsefesi, eğitimin insan modeli, toplumsal dizayn ve ideolojiler konseptinde ele alınarak yeniden düzenlenmesine cevap aranmaktadır.

de olması, toplumu bu güce bağlı ve bağımlı kılmaktadır. Eğitim diktatoryal yapıların temsilcisi olan bu tür devlet yapılanmalarında bir manipülasyon aracıdır ve amaç ise toplumsal itaati sağlamaktır. Bu tek düze bir toplum oluşturma veya ulus devlet üzerinden tek millet oluşturma hedefini benimseyen -Kemalizm gibi- devletsel iktidara (CHP ve diğer milli/devletçi partiler gibi.) bağlı ve bağımlı olma derecesi, ona muhtaç olma derecesi ne kadar artarsa ideolojik rejimin de meşruluğu o kadar artacaktır. Eğitim ve dolayısıyla bilgi, işte bu bağımlılığın en güçlü alanlarından biri olarak siyasal iktidarın meşruiyetine hizmet eden araçların başında gelmektedir.

Sorun işte tam buradadır. Üzerinde düşünülmesi gereken temel soru da budur: Eğitim bilgiyi üretmekle neyi amaçlamaktadır? Kâinat ve insan bağlamında bu bilgi nasıl bir model üretecektir? Nasıl bir toplum tahayyül edilmektedir? Devlet erki eğitimin neresinde ne kadar yer almalıdır?

AMAÇ

Bu makalede, genelde 100 yıllık eğitimsel sorunlar, özelde 1982’de Askeri Konsey tarafından yazılan ve 30 yıldan bu yana ülkemizdeki eğitimi düzenleyen Anayasa’nın sorunlu maddelerinden biri olan “Eğitim Hakkı” başlığını taşıyan 42. Madde ile “Din Eğitimi”ni konu edinen 24. Maddenin gerçeklik, tarihsellik, eğitim felsefesi, eğitimin insan modeli, toplumsal dizayn ve ideolojiler konseptinde ele alınarak yeniden düzenlenmesine cevap aranmaktadır.

PROBLEM

Anayasa’da ifade edilen eğitim hakkına ilişkin maddelerin yeniden düzenlenmesi amacıyla şu üç temel soruya cevap aranmaktadır.

Günümüzden geleceğe üzerinde toplumsal mutabakatın sağlanabileceği nasıl bir eğitim modeli hazırlamalıyız ve Anayasa bunu nasıl ifade etmeliyiz?

Eğitim Hakkının hareket merkezinde ne olmalıdır; devlet mi, birey mi, toplum mu?

İnsan modelimiz ne olmalıdır? Buna bağlı olarak nasıl bir toplum ve devlet modeli düşünülmektedir ki, eğitim bir sistem olarak onun üzerine kurgulansın?

Aşağıdaki ters sorularla neyi aramadığımızı sorgulamamız gerekir:

Savaştan çıkmış duyguların güdülemesiyle ortaya çıkan ırkçılığın, kaba milliyetçiliğin, dışlayıcı ve ötekileştirici anlayışın hâkimiyetinde gelişen ulus devlet politikalarına hizmet ettirilen eğitimin, çoğulculuğun, demokratik cumhuriyetin ve farklılıkların birbirlerini etkilediği günümüzde yaşama şansı var mıdır?

Her sabah bahçesinde ırk üstünlüğünü dikte eden andımızın kaynağı olan resmi ideolojinin 89 yıllık cumhuriyet tarihinde tutmamış ve tutmayacak olan; toparlayıcı değil dağıtıcı, kucaklayıcı değil öteleyici, şefkat değil düşmanlık tohumları eken ve sonunda iflas etmiş bir ideolojinin kucağında kalmaya devam etmesini ortaya çıkaran eğitim sistemi nasıl bir anlayışın ürünüdür?

Devlet halkına nasıl bir eğitim verilmesi gerektiğini dikte ediyorsa bu eğitimin dayandığı yönetim sisteminin adı nedir?

Bir ülkenin eğitim sistemi, eğitimcilerle derinlemesine ilgisi olmayan ve inkılâp kusurlarıyla malul bir komitenin partilemiş ilkelerine ve dayatılmış ideolojisine göre düzenlenebilir mi? Düzenlenmişse bunun adına ne denir?

Yüzyıl öncesinin egemen görüşü olup şimdi çöplükte metan gazına dö-

nüşmüş olan pozitivist akımlara kaynaklık yapan “çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre” yola çıkılan bir eğitim sisteminden bir hayır gelir mi?

Eğitimin hemen başına getirilmiş olan “millî” kavramı ile ne kastedildiği sizce de açık ve anlaşılır mıdır?

TARTIŞMA

Bir “insan yetiştirme kaynağı” olarak eğitim, İdeolojik düşünceye dayalı ülkelerin en temel dayanağıdır. Böylece egemen iktidar/devlet kendi ideolojisinin beslenmesini ve kendisine hizmet etmesini ister. Bu sonuç iktidar heveslisi olan ve kendi ideolojisini hâkim kıldıktan sonra diğerlerini yok etmek, sindirmek veya en azından susturmak amacı taşıyan tüm ideolojiler, özellikle hâkim ideolojisi Kemalizm olan Türkiye için de geçerlidir.

Eğitim, gücü temsil eden iktidarın bir aracı mı olmalıdır? Bir gerçek ki, eğitim yoluyla iktidar beslenilmek ve güçlendirilmek istenir. Bu nedenle her iktidar eğitimi kendi amaçları için araçsallaştırmak ister. Eğitime ve dolayısıyla bilgiye duyulan ihtiyaç iktidara duyulan güç tutkusunun artma derecesine bağlıdır. İktidar eğitimin efendisi, egemeni olmak ister ve onu hizmetinde tutmak için gerçek bilginin belirli bir miktarını devamlı kendi kontrolünde tutar. Nietzsche’ye göre böylece bilgi bir moral güç değil bir iktidar gücüne dönüşür. Bilgi bir hiyerarşidir ve bu hiyerarşinin en tepesinde devlet bulunur. Bilgi, insanı tanımanın, onu düzenlemenin, dönüştürmenin ve manipüle etmenin bir aracıdır. Bu yüzden tüm bilgi aktarma ve uygulama süreçleri iktidar hiyerarşisiyle belirlenir ve ona göre şekillenir. Bilginin egemenliği, doğal olarak iktidarın egemenliği demektir. Foucault’a göre, (1980:131) hiçbir bilgi kendi içinde bir iktidar formu, bir iktidar fonksiyonu ve diğer iktidar formlarına bağlı bulunan bir iletişim, kayıt, insanları toplayıp kontrol etme ve kendi sistemini yayma düzeni olmaksızın şekillenemez, varlığını devam ettiremez. Hiçbir iktidar da bilginin üretimi, düzenlenmesi, dağıtımı ve alıkonması olmaksızın uygulanamaz, gerçekleşemez. Spring’in (1997,19) Ferrer’den aktardığına göre, hükümetlerin okulları isteme nedeni, eğitim yoluyla toplumun yenilenmesini ummaları değil, sanayi şirketlerini ve buralara yatırdıkları sermayeyi karlı hale getirmek için insanlara, işçilere ve mükemmel emek araçlarına duydukları ihtiyaçlardır.

Türkiye gibi 89 yıldan bu yana verilen eğitim sisteminin tüm süreçleri, siyasal kültürün tüm öğeleri küçük yaşlardan itibaren küçük insanların dünyasına aktarılır. Bu bir nüfuz etme olayıdır. Siyasal iktidar, ideolojisiyle, sembolleri, kahramanları, mitolojileri, tabuları, ritüelleri, sloganları ve korkuları ile yoğun bir propaganda ile insanların dünyasına egemen olur. Bourricaud’a göre (1987:66) eğitim sayesinde toplumsal itaat, bir bütün halinde ortak ilke ve değerler etrafında siyasal iktidarla birlik ve beraberliğe kavuşturularak meşrulaştırılır. Bu meşrulaştırma sürecinde bireylere verilen eğitim ile neyin iyi neyin kötü, hangi davranışın meşru hangisinin meşru olmadığı öğretilerek bireyin toplumsallaşması sağlanır. Böylece bireyler hem toplumsal hem de siyasal olarak hangi yargısal ölçütlere göre yargılanacaklarını öğrenirler.

Eğitim alanları, ideolojinin tüm fonksiyonlarının harmanlanarak toplumsal alanın siyasal iktidara bağlılığının en üst noktalara taşındığı alanlardır. Tüm toplum eğitim kurumları aracılığıyla bilgiye muhtaç olarak öğretici karşısında nesneleştirilir. Eğitim alanında, siyasal iktidarın ideolojik ilkelerini gölgeleyecek, eleştirecek tüm değer ve ilkeler dışlanır. Siyasal iktidarın yarattığı kahramanlar, mitler, antlar, marşlar ve törenler öğrencilere yoğun bir şekilde

Türkiye gibi 89 yıldan bu yana verilen eğitim sisteminin tüm süreçleri, siyasal kültürün tüm öğeleri küçük yaşlardan itibaren küçük insanların dünyasına aktarılır. Bu bir nüfuz etme olayıdır. Siyasal iktidar, ideolojisiyle, sembolleri, kahramanları, mitolojileri, tabuları, ritüelleri, sloganları ve korkuları ile yoğun bir propaganda ile insanların dünyasına egemen olur.

Çağımızın eğitim öncüsü Bediüzzaman Said Nursi 100 yıl önce Van'dan kalkıp İstanbul'a gelmiş ve Padişah 2. Abdulhamid'e Doğunun merkezi üç ilinde "Medresetüzzehra" ismiyle, içinde fen ve din bilimlerinin birlikte okutulmasını öneren bir eğitim modeli sunmuştur. Aslında bu bir eğitim düşüncesidir. Osmanlı'nın son yıllarında başlayıp medrese ve mektepleri çöküşe sürükleyen ve çöküşün Cumhuriyetle birlikte hızlandığı ayrıştırmacı eğitim modellerinin sancuları devam etmektedir. Bediüzzaman'ın projesinin özü "akıl nuru fen bilimleridir, kalbin ziyası din ilimleridir; ikisinin imtizaacıyla hakikat tecelli eder. Ayrıştığında birinden cehalet, diğerinden taassup ortaya çıkar" şeklinde özetlenebilir.

aktarılarak siyasal iktidarın meşruiyeti yeniden üretilir. Ayrıca siyasal, askeri veya ekonomik seçkinlerin konumları ve eylemleri yüceltilir, toplumsal adaletsizliğin doğallığı aşılır. Bu yönleriyle eğitim tüm toplumu kuşatan siyasal bir statükoculuğu, toplumsal bir kaderciliği besleme işlevi görür. Özetle eğitim, insanları siyasal iktidarın ideolojik dünyasına entegre etmek, siyasal sisteme uymasını sağlamak ve bu duruma süreklilik kazandırmak için kullanılır.

Bu tartışmada eğitimin acımasızca ele alındığını ve iktidar/devlet/güç bağlamında nasıl hoyratça kullanıldığını görmekteyiz. Aslında bu yaklaşım içinde yaşadığımız bu ülkenin ve benzer ülkelerin dramatik bir emsidir de.

Türkiye'de eğitim, Kemalist ideolojik rejimin ki buna jakobenizm (tepeden inmecilik) de deniyor, tasallutuna uğramış bir masum ve mazlumdur. Kaçırılmış, köle yapılmıştır. Tek ulus, tek devlet ideolojisiyle resmi söylem, tek adam empoze etmektedir. Anayasa'nın 42. Maddesine dayanılarak oluşturulan Milli Eğitim Temel Kanunu baştan sona trajiktir ki, hala "Milli" eğitim bakanlığı ve bağlı okullarımızdaki yapı bu trajik durumu devam ettirmektedir.

Çağımızın eğitim öncüsü Bediüzzaman Said Nursi 100 yıl önce Van'dan kalkıp İstanbul'a gelmiş ve Padişah 2. Abdulhamid'e Doğunun merkezi üç ilinde "Medresetüzzehra" ismiyle, içinde fen ve din bilimlerinin birlikte okutulmasını öneren bir eğitim modeli sunmuştur. Aslında bu bir eğitim düşüncesidir. Osmanlı'nın son yıllarında başlayıp medrese ve mektepleri çöküşe sürükleyen ve çöküşün Cumhuriyetle birlikte hızlandığı ayrıştırmacı eğitim modellerinin sancuları devam etmektedir. Bediüzzaman'ın projesinin özü "akıl nuru fen bilimleridir, kalbin ziyası din ilimleridir; ikisinin imtizaacıyla hakikat tecelli eder. Ayrıştığında birinden cehalet, diğerinden taassup ortaya çıkar" şeklinde özetlenebilir.

Eğitimin en az üç dille yapılabileceğini, yerel insan kaynaklarının kullanılmasını, öğretmen eğitiminin merkezde olması gerektiğini, çok uluslu bir eğitim sistemini önererek gelmiştir.

Bediüzzaman Said Nursi, bu eğitim yaklaşımını resmi veya gayr-i resmi ortamlarda ifade etmiştir. Resmi olarak veya yapısal olarak böyle bir kurum oluşmamış olsa da Risale-i Nur Eğitim Külliyesi bize bu konuda somut doneler vermektedir. Şöyle ki:

Bediüzzaman Sözlere isimli eserinin 12. Söz'ünde insan ve toplum modeli ile bilimlerin kâinat mülahazalarına ilişkin çerçeveyi sunmaktadır. Eğitim yaklaşımını daha iyi anlamak amacıyla 12. Söz isimli eserinde fen bilimleri ile din ilimlerinin birlikteliğini pozitivist felsefenin sahte saraylarını paramparça ederek nefis bir şekilde sunmaktadır. Burada sunduğu temsilde kâinat okumaları üzerinde durur. Okuma bilincinin "mana-yı ismi" ile değil, "mana-yı harfi" ile olmasından söz eder. Kâinatın, maddenin ve nesnelere mesajını okur ve okutur. Tesadüf, tabiat ve kendiliğinden oluş hikâyelerini yırtıp atar. Sözgelimi fen, kâinat kitabını okurken bu okumada satır aralarındaki Tevhid mesajını okutur. O'nun evrenin her yerinde, her an hazır ve nazır; sürekli yaratmakta ve bin bir isimlerinin tecellileriyle kâinatın her şeyin dizginini elinde olan bir Allah tasavvuruyla fen diliyle okutur, tasvir eder. Böyle bir fen okumasından marifetullah nurları çıkar. Yoksa sadece maddi evren boyutundan elde edilecek inançsız; tesadüf karanlıkları ve tabiat yaftalarından doğmuş bir bilgi insanın başına bela, yüreğine korku, omzunu çökerten bir yük olur. En agnostik olanlarda bile Bir Allah var deyip, O'nu evrenin dışında, köşkünde oturmuş işi gücü bizi seyredip günahlarımızı yazmakla meşgul bir tanrı olarak tasavvur etmek

bile insanın akıl ve ruh dünyasında korku ve kaygı tohumları ekmekten başka ne işe yarar?

Bediüzzaman, tasavvur ettiği eğitim sisteminde “insan modeli” olarak şunları önerir:

Eğitim, insanı korkutacak güçlülere, onu kendine çekecek menfaatlere, onu kaçtıracak dışlayıcılara, onu ayırıştırarak küçümseyicilere, onu seviyecek hileli cazibelere karşı koruyup başını ve kalbini eğmeyen, eğilmeyen ve eğdirilemeyen bir izzetli kul yapmalıdır.

Eğitim, insanı Yaratan’ın yaratışına ve yaratılışına uygun bir şekilde kodladığı genetiğine uyumlu olarak güçlü bir psikolojik yapıda mütevazi, selim ve halim yapmalıdır.

Eğitim, insanın bireysel iç aleminde, Rabbine ve insanlara karşı kibir ve gururunu kırmak amacıyla fakir ve zayıf olduğunu tasavvur ettirmeli; ancak kendisi için hazırlanmış olan uhrevi servet nedeniyle zengin ve Seyyidi olan Rabbine dayandığı içinde kuvvetli olduğunu da düşündürmelidir.

Eğitim insana, ailesine, toplumuna, insanlığa ve tüm değerlere karşı sorumluluklarını hissettirmeli ve çalışmanın, çaba ve gayretin amacının fazilet, rıza-i İlahi ve livechillah olduğunu göstermelidir.

Bediüzzaman, eğitimin toplumsal amacının insan türünün saadetini ve mutluluğunu sağlamak olduğunu görür ve dünya ve ahiret mutluluğunun yolunun tasavvur ettiği eğitim sistemindeki “toplum modeli” olarak şunları önerir:

Eğitim, bir sistem olarak, varlıklar topluluğu olan evrenin bir sistematik izdüşümü olmalı; “kuvvet” dinamiği yerine “hak” dinamiği üzerine kurgulanmalıdır. Kuvvet ayırıştırıcı ve tecavüz ortamı oluştururken, Hak ise birleştiricidir. Eğitim toplumda haklıları güçlü, güçlüleri de haklı olma yönünde proaktif olmaya yönlendirmelidir.

Eğitim, toplumu fazilet ve Allah rızası üzerine bina etmelidir. Menfaat temelli kurgular insanların bitmek tükenmek bilmeyen isteklerini karşılayamaz ve kaynakların yetersizliği nedeniyle insanları boğuşturur. Eğitim sistemi toplumda fazilet ve Allah rızası duygularını harekete geçirmeli ve insanların tutumunu bencillikten ve boğuşmaktan kurtarıp “dayanışmaya” dönüştürmelidir.

Eğitim, evrensel sistemde yer alan “yardımlaşma” duygusunu toplumda da harekete geçirmelidir. Hayatın bir mücadele değil, bir yardımlaşma olduğunu kurgulamalıdır. Mücadele çarpıştırır; oysa yardımlaşma toplumsal tarafları birbirinin yardımına koşturur.

Eğitim her türlü ırkçılık milliyetçilik, unsuriyetçilik, kabilecilik, hemşericilikten arındırılmalıdır. Bu tür ayırıştırıcı tezlerin insan türüne kan kusturduğu ve başka ırkları ve dilleri yutmakla beslendiği bilinmektedir. Eğitim, toplumları bir arada tutan dinamiğin insani değerler ortaklığı, din kardeşliği, sınıf ve vatandaşlık eşitliği içinde gerçekleşmesini istemektedir.

Eğitim, çabasını ve gayretini toplumsal varoluşçuluğun temelini insan nefsinin ve nefsin bitmek tükenmek bilmeyen isteklerini tatmin etmek ve insan türünün ihtiyaçlarını artırmak yönünde değil; tam tersine bu istekleri dizginlemek, insan ruhunu yüceltici hedeflere yönlendirmek ve yüksek hislerini tatmin ederek insan-ı kâmil olmaya yönlendirmektedir.

Sonuç

Yeni anayasa yazımının yapılmaya çalışıldığı bugünlerde eğitimin esas amacı gözden uzak tutulmamalıdır. Said Nursi’nin Medresetüzzehra projesin-

Eğitim her türlü ırkçılık milliyetçilik, unsuriyetçilik, kabilecilik, hemşericilikten arındırılmalıdır. Bu tür ayırıştırıcı tezlerin insan türüne kan kusturduğu ve başka ırkları ve dilleri yutmakla beslendiği bilinmektedir. Eğitim, toplumları bir arada tutan dinamiğin insani değerler ortaklığı, din kardeşliği, sınıf ve vatandaşlık eşitliği içinde gerçekleşmesini istemektedir.

*Eğitim Hakkı
tam özgürlük
kapsamında
ele alınarak
yazılmalıdır.
Her Türkiye
vatandaşının
ırk, din, dil,
mezhep ile gelenek
görenek, giyim
kuşam gibi farklı
durumlarının
eğitim hakkını
kullanmaya
engel olmaksızın
"eşitliği"
vurgulanmalıdır.
Bu madde Türkiye
toplumun çok
kültürlüğü
dikkate alınarak
yazılmalıdır.*

de yerini alan şu dört amaç bu makalenin sonucudur:

İnsan okuryazarlığı: Bu okumanın amacı insanın kendisini okumasıdır. Hak ve hukukunu bilmesi, kendi benliğinde duygudaşlık ve saygıyı içselleştirebilmektir.

Toplumsal okuryazarlık: Bu okumanın amacı sosyal hayatın gerekliliklerini anlamak, iletişim becerilerini geliştirmek ve yekdiğerini ve ötekini anlayabilmektir.

Tabiat ve Kainat okuryazarlığı: Bu okumanın amacı kainatta tecellileri görülen ve adı fen bilimleri konulan Esma-i Hüsnâ'yı kavrayabilmektir.

Geçmiş ve Gelecek okuryazarlığı: Gelecek kuşakların algısını, düzeyini öngörmek. Onların yaşayacakları zamanı tahmin etmek ve eğitimi ona göre düzenlemektir.

ÖNERİLER

Yukarıda sözü edilen ana temalar çerçevesinde, yeniden yazım aşamasındaki Anayasa'da yer alacak muhtemel "Eğitim Hakkı" maddesi ve ilgili diğer maddeleri için öngördüğümüz sonuçlar şunlardır:

Eğitim amaçları yalın olarak "Kainat, insan ve toplum odaklı" olmalıdır. Anayasal maddede fen ve din bilimlerini interdisipliner ders programlarıyla kaynaştırmayı amaçlayan çalışmaya yol açacak ifadeler yer almalıdır.

Eğitim hakkı geniş tutulmalıdır. Eğitim bağlamında birey-devlet ilişkilerinden söz edilecekse devletin sorumlulukları net ve açık bir şekilde ifade edilmelidir.

Eğitim Hakkı tam özgürlük kapsamında ele alınarak yazılmalıdır. Her Türkiye vatandaşının ırk, din, dil, mezhep ile gelenek görenek, giyim kuşam gibi farklı durumlarının eğitim hakkını kullanmaya engel olmaksızın "eşitliği" vurgulanmalıdır. Bu madde Türkiye toplumun çok kültürlüğü dikkate alınarak yazılmalıdır.

Eğitim Hakkı maddesi evrensel çeşitliliği ve toplumsal farklılıkları da dikkate alarak, Türkçeyi resmi dil olarak kabul ettikten sonra, çok dilli veya en az iki dilli eğitim hakkını belirtmelidir.

Anayasal metin, aileleri din eğitimi konusunda serbest bırakırken, "din kültürü ve ahlak bilgisi" kavramı "din eğitimi" adıyla sunmalı; ders programlarının uygulamalı olacak şekilde önü açılmalıdır.

Anayasal metin AB ve Uluslar arası insan hakları sözleşmeleriyle uyumlu olmalıdır.

Özet

Bizde siyasal iktidarın ya da ideolojilerin meşruiyetine hizmet eden araçların başında gelen eğitim anlayışı ve uygulamaları üzerinde düşünülmesi gereken bazı temel sorunlara işaret etmektedir. Eğitim bilgiyi üretmekle neyi amaçlamaktadır? Kâinat ve insan bağlamında bu bilgi nasıl bir model üretecektir? Nasıl bir toplum tahayyül edilmektedir? Devlet erki eğitimin neresinde ne kadar yer almalıdır? Gibi sorulara cevap arayan bu makalede, Anayasa'nın sorunlu maddelerinden biri olan "Eğitim Hakkı" ve "Din Eğitimi"ni konu edinen maddeler gerçeklik, tarihsellik, eğitim felsefesi, eğitimin insan modeli, toplum-

sal dizayn ve ideolojiler konseptinde ele alınarak tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Eğitim, Eğitim hakkı, din eğitimi, devlet, birey, toplum, okuryazarlık

Abstract:

The fact that the educational mentality and practices are among the leading instruments serving to the legitimacy of political power and ideologies in our country, points out some fundamental problems that have to be considered. What is the purpose of producing knowledge in education? What kind of a model will this knowledge produce in the context of universe and man? What sort of a society is being envisioned? What should be the role of state in education and to what extent? While we try to seek answers for the questions above, we also investigate and discuss the controversial articles in the constitution concerning “the right of education” and “religious education” in the contexts of reality, historicity, educational philosophy, model man in education, societal design and ideologies.

Key Words:

Education, Educational Right, religious education, state, individual, society, literacy

KAYNAKLAR

- Bourricaud, F. (1987), “Legitimacy and Legitimation”, *Current Sociology*, V:5-2.
Çetin, H. (2001). “Devlet,İdeoloji ve Eğitim” C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Aralık 2001 Cilt : 25 No: 2, s.201-211
Foucault, M. (1980), *The Will to Truth*, İng. Çev: Alan Sheridan, New York-London: Tavistock Pr.
Nietzsche, F. W.(1967), *The Will to Power*, İng. Çev: Walter Kaufmann- R.J. Hollingdale, New York: Vintage Books.
Nursi, B.S. Sözlür, 168/1041 www.erisale.com
Rousseau, J.J. (1966), *Emile*, İstanbul.
Spring, J. (1997). *Özgür Eğitim*, Ayrıntı, İstanbul.